

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Велка Александрова Попова
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“

на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност
„професор“ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1.
Филология (Български език – Приложна лингвистика)

В конкурса за „професор“, обявен в Държавен вестник, ДВ, бр. 67 от 09.08.2024 г., като единствен кандидат участва доц. д-р Мирена Атанасова Пацева от Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

1. Общо представяне на процедурата и кандидата

Със заповед № РД 38 – 587 от 24.09.2024 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност ‘професор’ в СУ по област на висше образование област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. *Филология*, Научна специалност *Български език – Приложна лингвистика*.

Доц. д-р Мирена Пацева от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ е единственият кандидат в конкурса. Представените от нея документи и материали по процедурата са в пълно съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на СУ.

Кандидатката доц. Мирена Пацева е приложила общо 107 научни труда (6 монографии, 1 речник, 6 студии, 94 статии). Научно-приложната ѝ продукция намира израз в участия в 3 учебника и в 2 учебни пособия. За настоящата процедура са предложени 22 научни труда (2 монографии, 2 студии и 18 статии), които се отчитат при крайната оценка. Те не повтарят трудовете за придобиване на образователната и научна степен доктор и доцент в професионалното направление 2.1. Филология. Представената продукция е в пълно съответствие с изискванията за академичната длъжност „професор“. Авторските приноси, които подлежат на оценка по процедурата, са определено значими и като съдържателен обхват. За това свидетелстват и цитиранията на приносите на доц. Пацева в авторитетни професионални издания. Забелязаните цитирания са 159, от които 95 са на английски, руски, украински, чешки, испански, португалски.

2. Обща характеристика на дейността на кандидата

Профилът на доц. Мирена Пацева и като преподавател, и като изследовател категорично се свързва с изключително актуалното днес интердисциплинарно поле *Българският език като чужд*. В хода на академично си развитие тя постепенно преминава през успешни и достойни процедури за ОНС „доктор“ (1991 г., РАН) и доцент (2010 г.). Мирена Пацева започва професионалния си път в Софийския университет като хоноруван преподавател (1992–2000 г.), където след това тя е главен асистент (2000–2010 г.), а от 2010 г. до настоящето е доцент по съвременен български език в *Катедрата по български език* като чужд към ФСлФ. Междувременно обаче Мирена Пацева е и лектор по български език и култура в Делхийския университет, Делхи, Индия (2003-2005г.) и в университета „Македония“, Солун, Гърция (2013 –

2017г.). До преподавателската дейност на Мирена Пацева имам само косвен достъп, но публично достъпните данни сами по себе си говорят за качествата ѝ, а именно: участието ѝ в поредица от учебни пособия, разработването на специализирани лекционни курсове по актуални проблеми на приложната лингвистика и българистиката, като напр.: *Когнитивна антропология, Лингвистична антропология, Психолингвистика и превод, Българска фонетика, лексикология и фразеология* и др..

Безспорни са научните приноси на доц. Мирена Пацева. Тя участва в 17 научни проекта. Публикационната ѝ продукция осезаемо надвишава минималните наукометрични изисквания на ЗРАС за заемане на длъжността „професор“. Представените по процедурата трудове са разпределени в пет тематични кръга:

I. Българска лексикална прозодия (В-Хабилитационен труд, Г62, Г78, Г91, Г92, Г713);

II. Преподаване на произносителни особености на българския език като чужд с фокус върху прозодичните характеристики на речта (Г61, Г71, Г72, Г74, Г76).

III. Изследвания на други актуални аспекти на преподаването на българския език като чужд (Г75, Г73, Г63 - Е22-2, Г65).

IV. Антропологични и културологични измерения на езика. Език, общество и психика (Г4, Г64, Г712).

V. Психическото функциониране на езика в индийската лингвистична традиция (Г77, Г79, Г70, Г711).

Научната продукция на доц. Пацева има приносен характер както за теорията, така и за практиката на преподаването на българския език като чужд. На тази проблематика са посветени публикациите ѝ от първите три тематични кръга. Сред тях е и хабилитационният ѝ труд „Морфологични и прозодични аспекти при акцентуването на съществителни имена в българския език“ (2024 г.), в който се предлага модел на българското акцентуване, изграден на основата на взаимодействието на две допълващи се перспективи – морфологичната и прозодичната. При това са направени също така и препратки към историята на езика, честотата на употреба на речевите единици и лексикалната организация. Именно в това изследване за първи път е предложено системно и детайлно представяне на взаимодействието между морфологичните и прозодичните параметри в акцентуването по отношение на български материал, като при това много рационално е избрана като изследователска парадигма *теорията за интерференцията*. Като приноси могат да се определят и изведените конкретни резултати от акцентния анализ на българските морфеми, както и формулирането на генерализирани тенденции по отношение на лексикалните и семантични класове.

В традицията на проучванията на българската прозодия монографичният труд на Мирена Пацева има значимо място и роля като добра основа не само за изграждането на теоретични конструкции, а и за разгръщането на бъдещи приложни разработки. Предложеният богат илюстративен материал, достъпен и в приложението на уебсайта на ФСлФ на СУ, би могъл да бъде използван в преподаването на фонетика и фонология, лексикология и словообразуване. Тези материали биха били полезни в процеса на чуждоезиковото обучение за развиване на правилно произношение, а също така и за създаването на специализирани курсове по проблемите на прозодията.

Своеобразно продължение на приносите от първия тематичен кръг *Българска лексикална прозодия*, където попадат коментираният хабилитационен труд и публикации Г62, Г78, Г91, Г92, Г713, откриваме в следващата група публикации, посветени на проблемите на преподаването на произносителните особености на българския език като чужд с фокус върху прозодичните характеристики на речта (Г61, Г71, Г72, Г74, Г76). По-специално в тях са представени изследвания на произносителните особености на различни групи студенти, носители на

славянски и неславянски езици, включително и на тонални. Полезното действие на резултатите е свързано с оптимизирането на корективната работа в преподаването на българския език като чужд.

Публикациите от третия тематичен кръг представят изследвания на Мирена Пацева, с които се разширява проблематиката на преподаването на българския като чужд. Акцентът в тях е върху методологията, дейността подход и преподаването, основано на задачи, лексика и литературни текстове. Методологически значими са приносите на авторката, свързани с нейните наблюдения и анализи на традиционните учебни материали и програми за преподаването на БЕЧ. Като отчита тяхната фокусираност върху езикови единици, организирани в линейна прогресия, Мирена Пацева мотивира необходимостта от актуализирането на традиционното преподаване в духа на *Общата европейска езикова рамка*, в основата на която е поставен комуникативния метод в ЧЕО. В този контекст се извежда необходимостта от прилагането на *дейностно ориентиран* подход в обучението на българския език като чужд, който се коментира от авторката като средство за реорганизиране на традиционно ориентираното преподаване чрез осъществяване на преход от експлицитно знание към говорене в реална среда.

Като цяло коментираната тук научна продукция на доц. Мирена Пацева може да се определи като оригинална и новаторска. Предлаганите от нея научни продукти имат значима роля както в създаването на адекватен модел на прозодията на българския език, така и в процеса на реорганизация на обучението по български език като чужд по посока на „съживяването“ на акумулираните знания с интегрирането им в реалистични учебни ситуации, което на практика означава поставяне на акцент върху езиковите умения и на обучаемите.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от доц. Мирена Атанасова Пацева отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“.

Кандидатката в конкурса е представила достатъчен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС ‘доктор’ и ‘доцент’. Авторските приноси на доц. Мирена Атанасова Пацева могат да се определят като значими както за теорията, така и за преподавателската практика. Те са плод на многогодишни собствени оригинални проучвания на кандидатката, а в основата им лежи нейната ерудираност и отлично познаване на лингвистичната традиция. Теоретичните ѝ разработки имат практическа приложимост, като част от тях биха могли да имат своите проекции в преподавателската работа и в учебниците.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на ФСлФ за избор на доц. д-р Мирена Атанасова Пацева на академичната длъжност ‘професор’ в СУ „Св. Климент Охридски“ по професионално направление професионално направление 2.1. Филология (научна специалност Български език – Приложна лингвистика).

27.11.2024 г.

Изготвил становището: проф. д-р Велка Попова